

Al. Florin ȚENE

CRONICI NOI ȘI POEZII

SEMĂNĂTORUL
Editura online - Iulie 2011

Al Florin ȚENE

OPERA ANGAJEAZĂ O CONȘTIINȚĂ, DAR NU SE CONFUNDĂ CU EA

În artă nu există instinctul spontaneității, fiindcă orice operă, indiferent din ce domeniu artistic provine angajează o conștiință, dar trebuie să subliniem că aceasta nu se confundă cu ea. În artă nu există particularitate definitorie și absolută, cum nu există un început independent de orice condiție și relație, ce nu are limite. Pentru cititor și spectator, la fel și pentru artist, indiferent din ce categorie artistică provine, arta începe cu operele. Nici un creator, indiferent cât de genial este, nu începe numai din eu și nici-o operă, cât de mare ar fi ea, nu poate fi definitivă. T. S. Eliot

spune că ordinea artei implică mereu relația, comparația, prezentul artistic își recheamă, în fiecare clipă și cu fiecare apariție nouă, trecutul în complexitatea lui, spre a-l configura mereu altfel.

Inteligența și rațiunea nu fondează experiența estetică, dar nici nu le elimină. În unele condiții ea poate fi scoasă din conul de umbră în splendoarea luminii prin anumite convingeri, stimulată de idei. Chiar și efortul unor autori, cum ar fi poeții teribiliști Mihai Gălățanu și Ianus Marius de a se elibera de inteligență, prin pornografie, rămâne tot o probă de inteligență. Însăși naivitatea ei, (vezi picture naivă), are estetica ei. La fel poeziile de dragoste pornite din inimă sunt voci ale conștiinței. Sensibilitatea ei, vibrațiile eului au prejudecățile lor. În artă, indiferent de gen, pentru creator ca și pentru „degustătorul ei” nu există naivitate. Este anacronic să opui un gest spontan unui gest conștient, o creație concepută instinctiv unei creații conștiente, fiindcă orice operă înglobează în ea o conștiință iar receptarea intelectuală este unica ce satisface experiențele ei. Scriitorul, în cazul acesta, nu este cel ce dorește să se exprime ori să se supună, să emită o gândire conștientă, ceea ce-l caracterizează e valoarea operei sale, nu valoarea a ceea ce exprimă. Adevărata conștiință este o conștiință în act. Opera e o devenire, cum spune Gaetan Picon, „*un act irepresibil, o realitate nouă ce se dezvăluie făcându-se. . .*”

Creația este mai superioară decât conștiința prin capacitatea sa imaginativă și de invenție, dar imaginația nu se desfășoară la întâmplare, fiindcă opera se supune sincerității creatorului ei. Ea își datorează efectul unor stări psihologice. Relația dintre adevărul creatorului de artă, implicit scriitorul, și adevărul operei sale nu este una între conștient și inconștient, ci una între explicit și implicit.

O concepție estetică se poate aprecia și deduce din orice operă oricât de inconștient s-ar arăta autorul față de adevăratele sale implicații, chiar și conflictuale. Cum spunea Baudelaire despre Delacroix: „culoarea gândește prin ea însăși”.

Limbajul artistic comunică și se comunică în același timp, precum marmura ce se dezvăluie pentru a-și arăta splendoarea sculpturii din interiorul ei. Acest fenomen se numește flexibilitatea limbajului. Despre limbaj, întotdeauna se vorbește în lăuntru lui, nu numai despre tot ce ne înconjoară ori despre autor. Astfel, cum spunea Picon: „*Asist la nașterea gândirii mele*”, sau mai profund „*nu gândesc, sunt gândit*”, cum toți suntem gândiți de Dumnezeu.

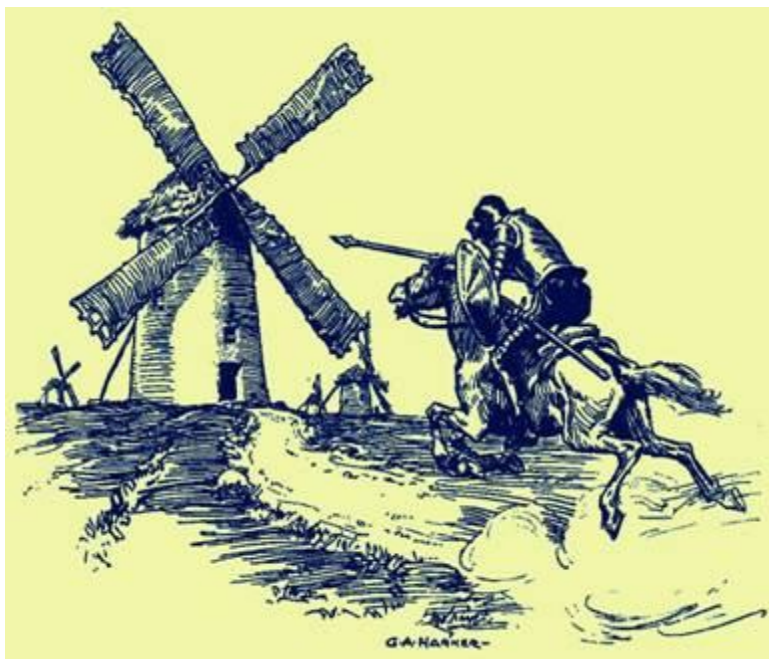
Conștiința autorului nu ține loc de conștiința operei, nu se confundă cu conștiința operei. Între ele există un dialog. Creația și receptarea se rezolvă în dialogul pe care conștiința implicită a operei îl poartă cu conștiința autorului, pe de o parte, cu conștiința criticului, pe de altă parte.

Activitatea coordonatoare a unei conștiințe intelectuale este suportată de opera de artă pe care chiar ea o conține în stare de potențialitate. Deoarece însăși conștiința e nelipsită în toate elementele operei, neputând fi separată ca atare, tocmai pentru că este o conștiință în sine, cu posibilități de a avea toate condițiile de realizare.

Hegel spunea că judecata de valoare se pierde într-o dialectică globală a artei, după cum Kant spunea că judecata de valoare este obiectul unei analize psihologice. Însă amândoi filozofii au sesizat rezistența artei la sistematizările de tip filosofic, afirmând multitudinea și diversitatea istorică a stilurilor, așa cum Hegel sublinia că libertatea geniului este nelimitată și frumosul imprescriptibil. Dar estetica lor rămânea subordonată, în general, definiției metafizice a artei, în ciuda abordării psihologiei sau istoriei.

În tot acest context există o problemă a artei ca reflecție a realității și o problemă a artei că reușită a anumitor opere, fiind și o problemă a ființei artei și o problemă a valorii ei. Formalismul nu cuprinde realitatea concretă, vezi proza și poezia optzecistă de la noi, căci dacă estetica conținutului distruge opera revărsând-o în afara formei o aneantizează, reducând-o la scheletul ei, pulverizându-i însăși carnea-raportul cu semnificațiile. În această problematică nu istoria face judecata, ci judecata face istoria, cum spune Picon. Sentimentul valorii presupune întotdeauna raportarea la o conștiință vie, dar nu în afara istoriei. Opera nu este în istorie, ea este în lectura pe care i-o facem. Sentimentul istoriei nu numai că nu scutește de un contact viu cu opera, dar chiar îl și intensifică. Sunt autori care știu să profite de contextual istoric al prezentului în favoarea lor, (D. R. Popescu, A. Buzura, N. Breban, A. Popescu, A. Rău, C. Cubleșan, etc.) când alții sunt recunoscuți de istorie după ce s-a consumat prezentul lor, dar suferind în timpul vieții. (Vezi: Eminescu, Radu Gyr, N. Crevedia, etc.). Pentru cei de azi istoria nu înseamnă numai trecutul, ci și prezentul cu determinările lui ce acționează atât asupra literaturii cât și asupra lecturii- indiferent dacă se aplică operelor prezente sau trecute. Cititorul nu se adresează operelor spre a se asigura că participă la artă, el se apleacă spre operă pentru a încerca și trăi valoarea pe care o exprimă.

Cluj-Napoca
14 iunie 2011

„CAVALERUL NEBUNIEI” STRĂBATE LITERATURA EUROPEI

Scriitorii europeni, vrând-nevrând, îl caută pe Don Quijote ca erou al viselor lor pe motiv că nu-i o ființă reală, ci un om de ficțiune și de acțiune, mai real decât toți scriitorii. Un om ficțiune plecat să preschimbe zarea finită din La Mancha cu orizonturi nesfârșite, o ființă imortalizată pe drumul

veșnicilor căutări.

Prozatorii și poeții europeni, din toate timpurile, conștienți sau inconștienți, l-au căutat pe înțeleptul Quijote în viitor, ca o căutare a speranței, a visului veșnic neîmplinit, pe care îl găsim în poemele și prozele acestora. Îl caută pe „Cavalerul nebuniei” în viitor, dar pentru aceasta, ei îl descoperă în trecut. În căutarea lor, cheamă la o nemavăzută cruciadă însoțită de muzica sferelor, călăuzită de „steaua cea strălucitoare și sonoră” care-o încuviințează de pe cer și le spune calea. Așa cum o fac poeții: Johann Wolfgang von Goethe („Suferințele tânărului Werther” sau „Prometeu”), George Gordon Byron („Pelerinajul lui Childe Harold”, „Manfred” sau „Cain”), prozatorii Giuseppe Antonio Borgese („Rube” și „Furtună în neant”), etc.

Scriitorii și poeții europeni nu visează, precum Don Quijote pentru Sancho Panza la ocârmuirea unei insule, ci la ocârmuirea propriului lor suflet, regăsirea înăuntru a unui Don Quijote interior, dar numai după ce-l regăsesc pe acela din afară. Fără să-și propună o cruciadă în căutarea acestui personaj, scriitorii europeni din toate timpurile au pornit această cruciadă a „morilor de vânt”. Participarea acestora la cruciadă conferă o demnitate unică, uriașă: conștiința de sine a quijotismului. Pe care o găsim și la Feodor Mihailovici Dostoievski în „Amintiri din casa morților” (unde descoperim noul proces de analiză psihologică din perspectiva interiorului uman).

Nu are rost să ne întrebăm ce a lăsat Don Quijote culturii. Fiindcă acest „fenomen” ne-a lăsat o întreagă metodă, o complexă epistemologie, o întreagă estetică, o întreagă logică, o întreagă religie mai ales, adică o întreagă economie a eternului și a divinului, o întreagă speranță în absurdul rațional, pe care le găsim sub diferite forme în literatura și filozofia europeană. Moștenitoare a înzestrării cosmice lăuate de „Cavalerul nebuniei”, sau cum i se mai spune „Cavalerul tristei figuri”, cultura europeană încă nu și-a asumat cum se cuvine legatul. Poeții, ca Eminescu, Sorescu, Nichita Stănescu, Pierre Louys, Johan Christoph Friedrich Schiller, Johann Cristian Holderlin, sau prozatorii Henry Rene Albert Maupassant, Lo-Johansson, Arno Holz, Jean Francois Marmontel, Anton Holban, Gib I. Mihăescu, Ion Lăncrăjan, etc, prin operele lor sunt sclavi ai timpului, se forțează să dau o realitate de timp prezent viitorului sau trecutului, și nu au intuiția eternului, pentru că îl caută în timp, în Istorie și nu în ei însuși.

Constat că fântânile nemărginirii care susură în scrisul lui Cervantes au secăt în operele scriitorilor europeni. Că existența diurnă a nenumăraților Sancho se scaldă în apele impure ale mărginirii și resemnării, că lumea dezbinată într-o Europă ce se crede unită, în loc de o confrerie a iubirii și a curajului, domnește o confrerie a fricii și a urii. Vârsta de aur, magnifica vârstă a conviețuirii în bună pace între litere și politică, e departe de a se întrupa. Scriitorii europeni, prin cruciada lor literară, doresc ca omul conștient și mândru de zestrea quijotească, să-l hotărască să și-o revendice, să-l învețe să o merite, pentru ca astfel să se înalțe ca om.

Atitudinea lui Valery este atitudinea unui om singur care se luptă cu „morile de vânt”. El se raportează la dificultățile gândirii și ale creației ca și cum ar fi singurul chemat să dea seama de ele. Tensiunea care îl consumă, în același timp provocată și suportată, e tensiunea între propria-i ființă și gândirea proprie: „*Ceea ce gândesc îmi ascund de ceea ce sunt*”. Impas gnoseologic sau act al luptei „cu morile de vânt”? tentația lui Valery este aceea de a voi să dea seama numai prin lupta cu sine despre tot și de a încerca s-o facă fără să se dea cu totul în ceva, neresemnându-se să fie „ceva, indiferent ce”. El poartă masca „cavalerului tristei nebunii”, asemeni lui Teste - fantoma născută din lupta „morilor de vânt”, ca inutilitate a vieții într-o societate ce nu-l înțelege.

Tradiția raționalistă, anchilozată în contemplarea omului ca ființă rațională, împiedică întâlnirea cu „Cavalerul Nebuniei”. S-a spus că rațiunea îl deosebește pe om de animal. Eu spun asemeni lui Unamuno că ceea ce-l distinge e mai mult sentimental decât rațiunea.

La Bacovia această luptă cu „morile de vânt” surprinde prin aparenta abandonare a metafizicului și persiflarea filosofiei, suspectată de neputința descifrării condiției umane și a misterului cosmic. Omul, pentru autorul volumului „Plumb”, este damnat să repete, cu fiecare generație, același traseu circular. Ea se instituie ca iluzionare inutilă ori ca luptă cu „morilor de vânt”, ca un „dicționar” pe care se poate „adormi uitat”, înainte de a se ajunge la un gând salvator.

La capătul petrecerii, ca luptă „cu morile de vânt”, lumea se umple de „un cântec”, spune Blaga. Dar cântecul nu pare a fi o compoziție pe de-a-ntregul omenească, ci un atribut de origine tainică („noi suntem purtători de cântec”) și ambivalent. Dacă lupta cu „morile de vânt” cunoaște extaza cântecului, drumul spre moarte prinde la fel „chip de cântec”, al cărui motiv pare a fi trecerea însăși, în sonorități stinse, elegiace, făcute pentru uitare și leac: „*Câteodată prin fluier de os strămoșesc/ mă trimit în chip de cântec spre moarte*”. (Fiu al faptei nu sunt).

Și la Eminescu în poeziile sale, dar mai ales în publicistică, descoperim aceeași luptă cu „morile de vânt”. Această luptă o descoperim în îndoiala față de lume, dar mai ales de distanțarea față de “prezent”, dar și implicarea în acesta.

Scriitorii europeni și-au dorit și își doresc să descopere în lume și altceva decât „repetabila povară”, un fel de „elice” a „morilor de vânt”, ce se învârtește inutil și sisific, își doresc să descopere priveliștea unui om care călătorește cu gândul pentru a se cunoaște mai întâi pe sine, apoi pe ceilalți, și pentru a se iubi mai puțin pe sine și mai mult pe ceilalți. Acelaș erou care învinge Meduza-suferință, același Perseu care se ferește de privirea ei, intră mai apoi în rolul lui Orfeu, ia lira în mâini și cântă atât de frumos, încât clinește pietrele din loc, îmblânzește fiarele sălbatice, aduce alinare în cugetele tuturor și înduioșează sufletul celor mai aspri oameni.

Anuarul filialei Banat al Ligii Scriitorilor Români-oglanda unei activități dăruită culturii române

Mai întotdeauna există oameni din diferite domenii de activitate și din anumite organizații care prin talentul lor de manageri și dăruire pot polariza în scopuri nobile colegii și iubitori de cultură, punând în mișcare fapte și acțiuni în slujba artei. În popor se spune că: ”omul sfințește locul “. Un astfel de OM cu calități de a lua inițiative și de polariza în juru-i talente este președinta filialei Banat a Ligii Scriitorilor din România.

Acest anuar este chitesența unei activități în domeniul culturii din orașul de pe Bega, dar și cu reverberații ce au cuprins întreaga țară. Ce nu poate cuprinde un anuar sunt trăirile sufletești ai acestor scriitori care au pus la baza acestor activități “ transpirația” intelectuală a clipelor și nopților nedormite pentru a da luminii tiparului nestematele creației lor. Dar, cititorii, participanții la acțiunilor culturale întreprinse le bănuiesc, le simt și le apreciază.

Ședințele lunare ale filialei Banat, lansările de cărți , publicarea antologiei, unele din acestea consemnate pe site-ul Ligii Scriitorilor Români, pentru a le cunoaște întreaga țară, sunt doar câteva din jaloanele spirituale care marghează “granițele”uni teritoriu cultural ce trebuie luat în seamă, și care, cu siguranță, istoria culturii noastre le va înregistra. Un fapt îmbucurător este că scriitorii din Banat, membrii filialei Ligii Scriitorilor Români respectă esența spuselor filozofului grec Constantin Tsatsos care spunea: “Fiecare artă în parte exprimă epoca ei. Dar vai și amar dacă exprimă numai epoca respectivă. Adevărata artă exprimă toate epocile, pentru că îl exprimă pe om “.

Atunci când în ședințele filialei scriitorii au citit din lucrările lor, toți participanții la acest eveniment au avut în față un obiectiv primordial: să înțeleagă, să pătrundă sensurile textului citit, să asimileze profunzimea spirituală a operei în cauză.

Am remarcat în lucrările publicate de scriitorii filialei că au evitat dorința de a deveni originali cu orice preț, împinsă la extrem, fiindcă ei au înțeles, prin profesionalismul lor că aceasta nu este originalitate. Adevărata originalitate nu se dorește, este o rezultată firească a inspirației libere. Din textul nou și conținutul lui rezultă în mod natural forma cea nouă.

Căutarea noilor mijloace, dacă se rezumă, spre exemplu, la încercarea unor experiențe așa zise originale, atunci are o anumită valoare. Dar arta, așa cum o fac scriitorii bănățeni, începe dincolo de această căutare. Ei se încadrează în noul curent globmodern, ce a venit după postmodernismul care a stâlcit limba și ne trăsmitând nimic. Globmodernul, așa cum l-am definit eu prin anul 1996, este o întoarcere, pe jumătate, spre clasicism, exprimat prin mijloace moderne.

Postmoderniștii urmăreau cu tot dinadinsul găsirea unor noi forme estetice, care să exprime exclusiv ilogicul. De aceea, afirm că nu a fost o căutare originală, ci, dimpotrivă, era cea mai uzitată și uzată mformă de exprimare, ne fiind gustată de cititori. Justificările postmoderniștilor au devenit clasice:”Niciodată oamenii nu au înțeles noutățile“, Uitând însă câte noutăți a îngropat timpul pentru totdeauna. Și au mai uitat încă ceva: că noutățile care au supraviețuit de-a lungul vremurilor sunt, aproape fără excepție, tocmai cele care diferă cel mai puțin de ceea ce se numește vechi. Adică globmodernii, așa cum sunt cei din filiala Banat ai ligii Scriitorilor.

Căutarea unor forme noi în literatură, cum o fac cei cuprinși în acest Anuar, etse demnă de orice efort și apreciere. Datorită acestei căutări progresează și se extinde universul esteticii.

Însă nu trebuie confundată valoarea căutării, lupta pentru a da naștere unei forme noi, cu valoarea estetică a rezultatului căutărilor. Datorită pasiunii pentru căutarea noului, nu trebuie uitat că scopul artei nu este noul, cu frumosul care transmite emoții estetice. Fapt ce-l găsim în operele membrilor filialei Banat și în activitățile culturale ale acesteia.

Parafrazându-l pe Eugen Lovinescu pot spune că acești scriitori cuprinși în Anuar nu sunt numai talente remarcabile, ci și puncte din frontiera hărții noastre sufletești, deoarece creațiile lor trăiesc prin ele; fiind frumoase din punct de vedere estetic și stilistic, dar și ideeatic, își îndeplinesc menirea și nu au nevoie de recunoașterea nimănui. Ei au înțeles ceea ce spunea Monseniorul Vladimir Ghika: "Orgoliul este o oglindă mult prea apropiată în care nu e ușor să mai vedem și altceva decât pe noi înșine", lecție usturătoare pentru mulți scriitori, majoritatea din alte organizații profesionale, al căror orgoliu îi face să nu-și mai vadă lungul nasului și să nu înțeleagă că dând din coate și lovind confratele nu acced la nemurire. Numai Dumnezeu și timpul istoric au dreptul să ne judece. Fiindcă, uneori un cuvânt spune mai mult decât o carte; și câte o tăcere-mai mult decât un cuvânt.

Spuneam la începutul acestor rânduri că în toate cazurile s-a confirmat apoftegma: "Omul sfințește locul". În cazul nostru acest Om este scriitoarea Doina Drăgan care prin talentul său, de data aceasta, de manager, ce nu exclude pe cel de scriitor, a reușit să înființeze filiala Banat a Ligii Scriitorilor din România, să coordoneze și să polarizeze în jurul dânzei scriitori dăruiti trup și suflet cuvântului scris, și să organizeze împreună cu colegii, din care nu lipsește poeta Mariana Sperlea, activități culturale de interes local și național.

Cititorule când vei deschide copertile acestui Anuar să știi că între ele se află vibrațiile simfonice ale unor suflute ce se dăruiesc ȚIE.

Citind creațiile și cunoscând activitățile acestor confrăți mi-am amintit de spusele lui Nicolae Iorga: "Viața ta va arde oricum, lăsând cenușă în urmă, cată măcar de încălzește cât mai mulți pe lângă tine". Tocmai acest fapt îl face acești minunați colegi.

Al. Florin Țene
Președintele Ligii Scriitorilor
Români

Emil Istocescu - "Publicistică literară și social-culturală"

Cartea "Publicistică literară și social-culturală" semnată de Emil Istocescu și apărută la Editura TIPARG, Slatina, 2011, reunește un consistent număr de studii, (77), articole, recenzii, cronici literare, interviuri, prefete, impresii de vizitator în instituții de cultură, reportaje, postfețe la cărțile proprii sau ale cărților altor autori, medalioane literare, inclusiv o replică cu caracter polemic, apărute de-a lungul timpului în diferite publicații locale și centrale. Astfel cartea se constituie într-o culegere care ilustrează preocupările unui scriitor. Este o crestomație ce deschide ușa către preocupările unui dascăl, în sensul generos al cuvântului, ce o viață întreagă a fost și este un luminator al învățăceilor, dar și a celor maturi, a unui om al Cetății participant la toate evenimentele localității în care a trăit și scris autorul romanului "Rusoaica" -Gib I. Mihăescu.

Autor a mai multor cărți de interes local dar și național, cum ar fi: "*Monografia Municipiului Drăgășani*" (redactată în colaborare cu Constantin Șerban și Teodor Barbu); "*Marin Sorescu-La Lilieci, Exegeză. Deschidere hermeneutică*" (în colaborare cu Teodora Albu); "*Marin Sorescu în scrisori*" (I), (în colaborare cu George Sorescu); "*Folcloristul Gheorghe N. Dumitrescu-Bistrița în relație cu Vâlcea*" și "*Marin Sorescu în documente și scrisori inedite*" (II), Emil Istocescu are calitățile unui cercetător obiectiv, un cunoscător al istoriei și teoriei artei, în filologia clasică, care știe să îmbine într-o sinteză cercetarea fenomenului cultural, din unghiul manifestării lui originare, cu speculația filosofică a fondului spiritual (așa cum o face în Prefața la volumul de eseuri "*Metafore ce țin de mână ideile să nu rățăcească*" de Al. Florin Țene,) pe care aceasta îl presupune.

Cartea se deschide cu un "Cuvânt înainte" semnat de autor, în care se subliniază că: "Trecerea timpului dă posibilitatea lectorului de azi să aprecieze la rândul său măsura în care s-a reușit să se evidențieze trăsăturile caracteristice de conținut, formă și concepție estetică ale

autorilor analizați, și dacă trecerea timpului a validat sau negat opiniile noastre mai vechi “, vremea confirmă, iată, astăzi, că analizele făcute de Emil Istocescu , unele cu zeci de ani în urmă, sunt viabile și astăzi, iar adevărurile spuse atunci despre cărți, acțiuni culturale și fenomene artistice sunt perene în prezent, stârnind interesul cititorului și cercetătorului aplecat asupra studiilor literare dintr-o zonă bogată în acțiuni socio-culturale, cum este nordul Olteniei.

În textul publicat în revista **Studii vâlcene** nr. VI-2010”*Logos și expresie artistică în creația lui Gib. I. Mihăescu* “, Emil Istocescu se apleacă asupra limbajului folosit de autorul romanului”*Donna Alba* “ (povestea unei obsesi de dragoste), despre care Eugen Lovinescu și Camil Petrescu apreciau că folosește stilul publicistic, ”*abuzând de cuvinte și expresii neologistice franceze, mai ales* “. Autorul acestui studiu abordează cu obiectivitate pozițiile unor comentatori ca Tudor Vianu, G. Călinescu, care comentează limbajul prozei lui Gib. I. Mihăescu, dar aduce și aprecieri originale privind fonetismele cu specific local, și expresiile “*și locuțiunile caracteristice oralității stilistice*“ de autorul romanului” *Brațul Andromedei*“. Amintind în acest sens, aprecierile favorabile ale lui G. Călinescu din 1941:”*S-ar putea spune că romanul, în întregime, este poetic, abuzând oarecum de cuvinte, dar, oricum, în ciuda unei capacități verbale destul de reduse, sunt aici insule de poezie, constând în viziuni halucinante* “.

Observația că Gib. I. Mihăescu “ *se lasă atras prea mult de episoade secundare nesemnificative (ca în Vedenia, Urâtul și chiar în La Grandiflora)* “ îl face pe autorul cărții să concluzioneze că tocmai, poate, aceste secvențe episodice fac ”sarea și piperul “ prozei autorului analizat.

Faptul că Emil Istocescu este un exeget al vieții și operei scriitorului Gib. I. Mihăescu, abordând opera acestuia din majoritatea unghiurilor (viața, opera, limbaj, stil, preocupări extra literare, etc.)cartea de față, cuprinde, nu mai puțin, de nouă articole și studii despre acest autor. Făcând în acest sens și istorie literară prin descoperirea unor noi manuscrise ne cunoscute ale lui Gib. I. Mihăescu, citind opera acestui romancier din perspective documentului, în marginea căruia construiește ipoteze critice. Factologia e ținută strâns în mână, evocările despre folcloristul Gh. N. Dumitrescu-Bistrița și pedagogul de excepție Constantin Popian, Al. Odobescu, cercetătorul istoric, preot Dumitru Bălașa, Marin Sorescu, politicianul liberal Ștefan D. Filipescu-Drăgășani, Eugen Petrescu, Cosmin Ionuț Drăghici, Constantin Isărescu, Constantin Șerban, folcloristul Ion N. Popescu, Teofil Popescu, Florin Mihăilescu, Nicolae Marinescu, George Țârnea, George Călinescu, Titu Maiorescu, au nerv, iar detaliile biografice sunt proiectate în scenario epic. Operele și faptele acestor personalități sunt analizate *per regressum*, relaționată cu aventura biografică.

Viața lui Gib. I. Mihăescu este abordată ca o matrice a operei, după cum textul e o oglindă a biografiei. La fel procedează în relatarea “*O prietenie și o colaborare de durată* “ (între pr. Gh. N. Dumitrescu-Bistrița, fost elev și maestrul Constantin Popian, profesorul acestuia), ”*Folcloristul Gh. N. Dumitrescu-Bistrița în relație cu Vâlcea* “, ”*Dovezi ale vizitelor repetate făcute de Al. Odobescu la Mănăstirea Bistrița, din comuna Costești, județul Vâlcea, în secolul al XIX-lea(1858-1861)* “, “*Amintiri despre Marin Sorescu* “, ”*realitate și ficțiune-Virgilu Voicescu(boier Gile)-prototip în “Donna Alba* “, ”*folcloristul mehedințean Gh. N. dumitrescu-Bistrița(I, IIși III)* “, ”*Marin Sorescu scriitorul total* “, ”*B. P. Hașdeu* “, , , Ion M. Negreanu”, ”*Mihai Eminescu-148 de ani de la naștere* “, “*Titu Maiorescu-personalitate ilustră a culturii române* “, ” *Gib I. Mihăescu și cinematografia*“ și “*Gib. I. Mihăescu-Gazetarul* “. Este aici un biografism superior, în care informația, bine narată, are irizări de comentariu critic.

Spuneam la început că Emil Istocescu este un cercetător avizat, un exeget, al vieții și operei lui Gib I. Mihăescu. El a descoperit în arhive piesa de teatru al autorului amintit, intitulată”*Vechilul* “, tot el s-a aplecat asupra manuscriselor lui Gib I. Mihăescu, analizându-le, interpretându-le în studiu”*Gib. I. Mihăescu- atelier literar inedit* “, apărut în decembrie 1969 în Suplimentul social-cultural al ziarului ”*Orizont* “ din Rm. Vâlcea. Despre care în ”*România literară* “, anul III, nr. 4, joi 22 ianuarie, 1970, la rubrica”*Ochiul magic* “: “*Interesante contribuții de istorie literară aduc, în suplimentul ziarului de la Râmnicu-Vâlcei, Emil Istocescu*

și Ion Constantin Vasile, cu privire la două domenii mai puțin cunoscute ale activității lui Gib. I. Mihăescu: ziaristul și profesorul. Deosebit de utile pentru cunoașterea procesului de creația Gib. sunt fișele inedite din dosarul în care autorul își nota schematic subiecte pentru nuvele și schițe. ” Pot afirma că, de-acum înainte nici-un cercetător ce se apleacă asupra vieții și operei autorului romanului *Rusoaica* nu poate să nu amintească despre studiile acesta semnate de Emil Istocescu. Profesorul din Drăgășani fiind unul din puținii cercetători avizați care au scris și analizat cu profesionalism opera lui Gib I. Mihăescu.

Caracterul compozit al articolelor (Vezi ”O lucrare enciclopedică unicat: Vâlcea-țara lupilor getici sau ținutul vâlcilor“ de Eugen Petrescu) pe care Emil Istocescu le-a publicat în această carte îl reprezintă cât se poate de fidel pe acest profesor și istoric literar a cărei atracție pentru literatură, în varianta ei deplină, este cultivată cu metodă.

Elogiul lecturii poate fi înțeles în cronicile la cărțile analizate, dragostea de cărturari, dascăli și învățământ o simțim în articolele scrise despre acestea. Emil Istocescu are mereu grijă să-și împartă admirația față de înaintași, de contemporani, față de literatură între respectul civilizată și pasiune. Scrisul său, formă superioară de analist, are echilibrul și strălucirea unui ingenuos bine temperat.

Ion Budai-Deleanu promotor al promovării limbii literare române -191 de ani de la trecerea în eternitate-

Se cunoaște faptul că fruntașii “Școlii Ardelene “ au fost preocupați pentru studiu istoriei neamului românesc și al filologiei. Membrii acestei grupări au dus o luptă permanentă pentru promovarea limbii române în zona inter-carpatică a țării noastre.

Un rol important l-a avut Ion Budai- Deleanu în promovarea literaturii române în acest areal. Alături de el și-au desfășurat activitatea literară și alți scriitori ardeleni, care și-au propus să arate că limba română e capabilă să exprime sentimente și idei înalte și să devină instrumental unei culturi superioare. Dintre aceștia îi amintim pe Dimitrie Țichindel, despre care Eminescu în “Epigonii “ spunea “Țichindeal gură de aur “, Vasile Aaron și Ion Barac. Aceștia au tradus și au prelucrat opera literare diverse, care au constituit, în Ardeal, un început de literatură scrisă.

Totuși în această perioadă, de o literatură artistică, în adevăratul înțeles al cuvântului, nu poate fi vorba decât la Ion Budai-Deleanu, care în epopeea sa “Țiganiada “, ce reprezintă într-un timp în care atât în spațiu inter-carpatic, cât și în Principate literatură nu era decât la începuturile sale-nu numai o operă de maturitate literară, ci o adevărată realizare artistică, autorul ei depășindu-și cu mult contemporanii.

Este fiul al preotului greco-catolic Solomon Budai, din Cigmău, din comitatul Hunedoarei, aproape de Orăștie, unul din cei zece, ai acestuia, născut la 6 ianuarie 1760, după unii cercetători, după alții în 1763. Scriitorul își petrece copilăria în satul natal unde face și școala primară, iar la îndemnul părinților își continuă studiile la seminarul greco-catolic din Blaj începând cu anul 1772, după care urmează Facultatea de Filosofie din Viena, în perioada 1777-1779. la îndemnul părinților trece la Facultatea de Teologie(1780-1783) ca bursier al Colegiului Sfânta Barbara, unde obține și titlul de doctor în filosofie. La Viena îl cunoaște pe Samuel Micu și pe Șincai, aici va intra în contact cu literatură universală și cu ideile umaniste ale vremii. Adâncirea literaturii clasice și universale și îndemnul oferit de cercetările științifice ale celorlalți ardeleni aflați în capitala imperiului i-au limpezit și mai mult drumul ce avea să-l urmeze. În timpul studiilor din Viena, proiectează întocmirea unui lexicon, în 10 volume, pentru care culege mult material. Tot aici a avut slujba de psalt la Biserica Sf. Barbara, mai târziu a devenit profesor și prefect de studii la seminarul din Blaj, în anul 1787. Datorită faptului că a intrat în conflict cu episcopul Ioan Bob, (consacrat pe această funcție de bunul său prieten Grigore Maior), renunță de a fi hirotonosit preot.

În aceste condiții se stabilește la Liov, unde ocupă, prin concurs, postul de secretar juridic al tribunalului provincial. În anul 1796 este avansat judecător la Curtea de Apel, funcție pe care o deține tot restul vieții.

În timp ce strângea material pentru lexiconul său, învață latina, italiana, franceza și e de presupus că în această vreme l-a încercat gândul de a scrie opera sa literară”*Țiganiada* “.

În prefața lexiconului său, scriitorul vorbește astfel despre înstrăinarea sa:”...*abia călcai strămoșescu pământ, când întâmpiâ\ndu-mă toate împotrivelile, fui silit iarăși a mă înstrăina. Ba cum ași zice, a merge de voie în urgie. Fui sâlit în urmă a mă așeza în țară străină, întru care nemernicie mă aflu până acum*“.

Referindu-se la Bob și la mediocritățile oficiale ale Blajului, Ion Budai-Deleanu îi scrie de la Lemberg lui Petru Maior, într-o limbă literară de remarcă:”*Scrisu-v`am eu foarte bine toate acele urgii purced din culcușul nevrednicilor de numele românesc ce s`au încuibat la Blaj. . . Cunoscutu-i-am eu atunci foarte bine când i-am părăsit și fugind mai bine am ales nemernicia decât sâmbria cu dâșii. Însă veni-va vreme și doar nu e departe, când vor ieși la lumină toate răpsfățatele rușinări ale Hierusalimului cestui nou.* “

La Lemberg scriitorul rămâne până la sfârșitul vieții sale; moare la 24 august 1820.

În capitala Galiției unde a trăit peste 30 de ani, scriitorul nu a rămas izolat de oamenii și realitățile din țară. În această zonă, Budai-Deleanu își redactează scrierile cu caracter istoric, filologic și pedagogic, precum și cele literare și traduce o serie de opere juridice pentru a le pune la îndemâna populației românești. Printre acestea enumerăm câteva: Filologice:*Temeiurile gramaticii românești* (1812), lucrare rămasă în manuscris, *Teoria ortografiei românești cu litere latine*, este ciorna unei scrisori ample, rămasă în manuscris, *Fundamenta grammatices linguae romanicae seu ita dictae valachicae*, apărută în 1812. Istorice: *De originibus populorum Transylvaniae*, *De unione trium nationum Transylvaniae*, *Hungaros ita describerem*. Juridice:*Rânduiala judecătorească de obște*, Viena, 1787, este o traducere, *Codul penal*, Liov, 1807, *Codul civil*, Liov, 1812. Pedagogice: *Carte trebuincioasă pentru dascălișcolilor de jos*, probabil scrisă la Viena în 1786. Literare: *Țiganiada sau Tabăra țiganilor*, apărută la Iași în revista “*Buciumul Român* “, partea I-a apărută în 1875 și partea a II-a apărută în 1877 și *Trei viteji*, poem satiric, București, Editura Ancora, 1928.

Am enumerat aici o parte din scrierile lui Budai-Deleanu pentru a ilustra evantaiul de preocupări. Însă opera de căpătâi a rămas *Țiganiada* care cuprinde o critică usturătoare și un protest îndrăzneț împotriva asupririi feudale. Titlul complex al operei sale literare de excepție este :*Țiganiada sau tabăra Țiganilor, poemation eroi-comico-satiric, alcătuit în douăsprezece cântece de Leonachi Dianeu, îmbogățit cu multe însemnări și băgări de seamă, critice, filosofice, istorice, filologice și gramatice de către Mitru Perea și alții mai mulți.*

”*Țiganiada*” este cunoscută în două variante scrise la date diferite. Prima începută pe la 1792-1795 și terminată în jurul anului 1800 a fost publicată pentru întâia oară în revista ieșeană “*Buciumul Român* “ la 1875 și 1877, cum spuneam mai sus, și reprodusă în serie de ediții care s-au îndepărtat de text. Această variantă cuprinde episodul nemeșului Becicherec Iștoc și dă o mare întindere părții relative la răpirea Romicăi și la peripețiile lui Parpanghel care o caută.

Redactarea celei de a doua variantă a poemei Budai-Deleanu a început în jurul anului 1800 și a isprăvito pe la 1812. Această variantă-tipărită abia în 1925-constituie forma definitivă a *Țiganiadei*, reprezentând stadiul ultim în elaborarea poemei. Autorul a eliminat episodul lui Becicherec Iștoc și a restrâns pe acela al lui Parpanghel și Romicăi, opera căpătând astfel o mai mare unitate. Figura lui Vlad Țepeș este mai bine ilustrată, punându-i-se în lumină în mai mare măsură dragostea de patrie; de asemenea, introducerea discuției asupra formelor de guvernământ, cânturile X și XI, adâncește fondul social al operei. În varianta a doua, pe lângă unitatea de ansamblu și substratul social mai pronunțat, este mai îngrijită și în ceea ce privește forma: versurile sunt mai corecte, mai cizelate și mai bine cizelate, limba este mai cu îndemânare folosită.

Scriitorul n-a părăsit însă acțiunea legată-în prima variantă a “*Țiganiadei* “-de Becicherec Iștoc, ci a folosit acest episoade pentru construirea noului său poem satiric”*Trei Viteji* “, din

care autorul n-a apucat să termine decât trei cânturi și l-a început pe cel de al patrulea. Deși a avut ca model pe “*Don Quijote*” al spaniolului Miguel de Cervantes, scris în 1605, liniile generale ale poemului “*Trei Viteji*” sunt pentru Budai-deleanu un pretext pentru demascarea relilor înrădăcinate în societatea timpului. Cei “*trei viteji*” sunt recrutați din cele trei provincii românești: “*Becicherec I; toc de Uramhaya*” (Transilvania), “*Kyr kalos de Cucuraza*” (Muntenia) și “*Născocor de Cărlibaba*” (Moldova). Primul, țigan de origine dar ajuns nemeș, călare pe calul său Ducipal și însoțit de “frătuțul” Crăciun, trece prin felurite peripeții, căutându-și iubita, pe *Anghelina*. Al doilea, de obârșie grecească, datorită falsificării unor hârtoage, ajunge nobil și în tovărășia lui Trandafir Tâșarul pleacă în lume să-și încerce vitejia spre a putea dobândi mâna prințesei *Smaranda*. Născocor “mazilașul”, căpitan de Țigani, răpit de frumusețea *Chiranei*, o caută și el cu înfrigurare. Autorul are prilejul să satirizeze apucăturile *vitejilor* săi eroi, să le evidențieze lăudăroșenia, îngânfarea, lașitatea, fățărnicia. Autorul a făcut din *Becicherec Iștoc*, un reprezentant tipic al îngânfării: “*Dar nu știi că eu îs nemeș, iară/ Tu Român plouat și iobagul meu, / Domnul pe iobag poate să-l omoară, /*”.

Tema *Țiganiadei* este un atac necruțător împotriva întregii orânduiri din vremea sa. Acesta spunea despre opera sa în *Prolog*: “*Ș’am izvodit această poeticească alcătuirte... întru care am amestecat întru adins lucruri de șagă, ca mai lesne să se înțeleagă și să placă. S’ află într’însa și critică pentru a cărei dreaptă înțelegere te poftesc s’adaugi oarecari luări aminte*”.

Acțiunea *Țiganiadei* se petrece în Muntenia pe vremea lui Vlad Țepeș, în secolul XV. Organizând rezistența împotriva turcilor cotropitori, domnitorul Țării Românești strânge la un loc pe toți țiganii spre a nu fi folosiți de turci drept iscoade în caz de război. Țiganii se învoiesc și alcătuiind o oaste înarmată și hrănită de Țepeș, fac popas între satele Alba și Flămânda, apoi-după ce defilează în fața șui Vlad- se îndreaptă spre Spăteni, între Bărbătești și Inimoasa, unde își așează tabăra. Valoarea deosebită a *Țiganiadei* nu constă în prezentarea peripețiilor țiganilor, ci în faptul că acțiunea prilejuiește autorului o serie de atacuri împotriva regimului de împilare și a perfecțiunii limbii literare.

Poema este întretesută cu episoade comice și de un înalt conținut de idei, având o mare valoare literară, fiind prima epopee a literaturii noastre. Victor Eftimiu a avut această lucrare ca model în scrierea epopeelor sale. Budai-Deleanu a asimilat experiența scriitorilor clasici (Homer, Virgiliu, Tassoni, Casti, Ariosto, Tasso, etc.), iar modelele oferite de literatură universală l-au ajutat în propria sa muncă de creație.

Descrierile și mijloacele realiste se întâlnesc la tot pasul și sunt folosite din plin chiar și la prezentarea elementelor supranaturale: dracii din iad, sfinții creștini, pădurea nălucită, vrăjile săvârșite etc.

În ceea ce privește versificația, dincolo de unele stângăcii pe care le prezintă ritmul și în afară de unele forme lexicale forțate din necesități de rimă sau măsură, *Țiganiada* reprezintă în literatura noastră o etapă însemnată în dezvoltarea mijloacelor artistice, specifice poemului epic. Versurile *Țiganiadei*, folosind experiența cântărețului popular în ceea ce privește arta versificării, depășesc simpla structură a versului popular. În folosirea mijloacelor de expresie și în general a procedeelelor stilistice, autorul se dovedește a fi un poet înzestrat cu o serioasă pregătire clasică și cu o înaintată tehnică poetică. El folosește pe scară largă comparațiile de factură clasică. Despre vitejia și dârzenia lui Vlad Țepeș spune astfel: “*Cum râul de munte primăvara/ Când în pripă neaua să topește/ dintru nălțime urnind povara/ Apelor, să varsă și să bujdește/ Toate îneacă, surpă și prăvale/ Și nu-i ce să-l oprească din cale, // Așa Vlad neînvinsul să răpede/ Și cu șiraguri nespăimântate, // frânge, taie ce nainte vede, // surpă, răstoarnă, calcă, străbate/ Și nu-i vârtute nice tărie/ Să-l contenească sau drum să-i ație*”.

Rima adesea este bogată și ingenioasă, substantive rimează cu omonimele lor verbale, adjectivele rimează cu substantive proprii (mișel-Cucavel, maestro-Sestru). Deasemenea rimează verbe cu adjective sau cu alte forme verbale incomplete ce se continuă în versul următor.

Limba în care este scrisă *Țiganiada* este plină de prospețime. Scriitorul și-a dat seama de faptul că limba literară din timpul său era prea puțin modelată și s-a plâns de “*neajungerea*”

acestei limbi. În limba literară a epocii respective nu pătrunsese cu totul limba vorbită, încât era încă îngreuiată de canoanele lexicale ale textelor bisericești sau cu caracter oficios. Budai-Deleanu are meritul de a fi îmbogățit limba literară prin promovarea limbii populare. Tocmai această asimilare directă a folclorului explică folosirea creatoare a literaturii și limbii populare, precum și mânăuirea elementelor folclorice atât în caracterizarea personajelor, cât și în realizarea poetică a fantasticului - fapt ce constituie un mare merit. Scriitorul folosește uneori neologisme(*antișambră, egoist, himere, intriganți, melancolie, patron, periferie, etc.*), îmbogățindu-și astfel posibilitățile de expresie. Budai-Deleanu nu a căutat regionalismul rar, ci a transpus pur și simplu limba poporului, încât astăzi un țăran din părțile Orăștiei, citind *Țiganiada* aproape că nu are nevoie de glosar. Cuvinte și expresii ca: *aiaptă*, (ași lua avânt) *băieș*, (lucrător în mină) *abate*, (titlu superior pentru preoți) *lela*(a umbla) , *a bujdi*, (a năvăli) *buiguială*(exprimare fără șir) , *cărigă*, (formație vegetală) *cricală*, (un fel de tocană) , *a dejghina*(a separa, a despărți ,) *găvălie*, (capăt îngroșat) , *năsâlnic*, *a se pune în poartă*, (a ghici în cărți) , *pogace*, (turtă de mălai) și altele au circulație și acum.

În poemă se întâlnesc la tot pasul locuțiuni populare, proverbe și zicători, cum ar fi:”*la fala goală traista-i ușoară*”, „*fuga-i rușinoasă, dară-i din toate mai sănătoasă*”, „*ajunge un băț la un car de oale*”, etc. Autorul, dă dovadă de conștiință artistică și prin folosirea deosebită în vorbirea personajelor, punând în gura fiecăruia cuvinte potrivite felului său de a fi. Numele personajelor sunt alese de scriitor în mod intenționat pentru a le caracteriza. Uneori numele lor sunt simbolice (Romândor, Slobozan), altele definesc precis personajul (Gurilă, Gogoman, Erudițianul, Criticos, Căpitan Pățitul, Popa Nătărău din Tândarânda, , Arhonda Suspuseanul, Arhonda Suflăvânt etc.).

În concluzie, *Țiganiada* este întâia operă literară românească de mari proporții care se impune prin caracterul său realist, prin oglindirea critică a societății vremii. Această operă îl pune în lumină pe Ion Budai-Deleanu ca promotor al promovării limbii literare române.

Toleranța deosebirilor baza constituirii solidarității

În orizontul lumi de astăzi, după căderea comunismului în Europa de Est, oamenii își afirmă identitățile etnice, religioase și naționale. Forțele de stânga în numele unor false unități nu au înțeles niciodată grupurile etnice care se străduiau să-și păstreze identitatea, limba, tradițiile, cântecele populare, cântecele de leagăn. În situația actuală când în țara noastră se reafirmă pregnant minoritățile în cadrul statului unitar național toleranța față de comunitățile de minoritari este impusă, încă, de la început în Constituția României. Abordând principiul unitate prin diversitate.

Un specific al poporului român din timpurile cele mai vechi a fost toleranța. Așa se explică adăstarea pe acest teritoriu *carpato-danubiano-pontic* a unor popoare migratoare care au găsit aici înțelegere, toleranță și condiții de a rămâne definitiv.

Prin dezrobirea țăganilor survenită la mijlocul secolului 19 s-a făcut un prim pas în respectarea unui drept fundamental al omului: libertatea.

În condițiile actuale, când unitatea vestului Europei este ea însăși un produs-sau cel puțin un succes istoric-al separării, realizarea Comunității Europene a fost precedată de secole de separatism, de state suverane, și de guverne democratice. Practica democrației. chiar și în stadiile ei de început, a relevat ineluctabil faptul că nu există un singur *demos*, și că separarea era necesară dacă era ca democrația să poată fi menținută. Astfel, și în țara noastră întâlnim aceeași situație, multinaționalismul este o funcție a vieții politice. Acesta se reflectă în viața de zi cu zi, când minoritățile au școli în limba lor, își pot etala în mass-media, în cotidian amintirile istorice, obiceiurile, convingerile, ideile și devotamentul. După evenimentele din 1989 confesiunile religioase și-au putut construi lăcașuri de cult în care se oficiază în limbile minorităților naționale și în tradiția religiei respective. Se observă că membrii unor minorități etnice de la noi sunt

caracterizați de o conștiință politică mai pregnantă. Un indiciu al sporirii conștiinței politice a minorităților etnice este cerința acestora de lărgire a programei didactice pentru a o face să reflecte rolurile jucate de minorități în istoria României. În acest sens s-au deschis clase și școli în limba acestora. Politica României este aceea de a promova unitatea, solidaritatea în diversitate prin toleranță și drepturi individuale, egale pentru toți locuitorii țării. În acest proces de promovare a grupurilor etnice, România ar trebui să includă minoritățile etnice în procesul politicii externe statului nostru, în felul acesta ar spori capacitatea țării de a juca un rol important în lume-deși între minorități există deosebiri considerabile în privința trecutului, intereselor și agendelor lor.

Există o tendință de diversitate în educație. Adepții pluralismului au drept obiectiv o cultură comună mai bogată, în vreme ce promotorii particularismului susțin că o cultură comună nu este nici posibilă, nici dezirabilă. În prezent, ne dăm seama că pluralismul cultural este una dintre normele unei societăți libere, că deosebirile dintre categoriile etnice constituie o resursă, mai curând decât o problemă care se cere rezolvată. O caracteristică distinctivă a României este faptul că cultura noastră este rezultatul dintre subculturile care conviețuiesc pe teritoriul țării. Să ne gândim la rolul armenilor, ungarilor, bulgarilor, aromânilor, slavonilor (în scrierea bisericească și dezvoltarea tiparului) și chiar al țiganilor (mai ales în muzică), în dezvoltarea culturii, științelor, arhitecturii, de-a lungul istoriei noastre.

Existența unei comunități multi-etnice autentice necesită însă mai mult decât țeluri comune și nobile predominante de toleranță. Ea trebuie să concentreze totodată activități cotidiene comune, ce țin cont de necesitățile tuturor componentelor etnice ale acestei comunități.

În acest sens la noi mai sunt de făcut câțiva pași, printre care ar fi predarea religiei în școală acolo unde elevii unei minorități etnice, sau români, sunt de altă confesiune religioasă. Dar și crearea de drepturi egale cu celelalte minorități și etnia majoritară pentru țigani, iar ei să înțeleagă că au obligații față de statul din care fac parte. Trebuie evitată discriminarea pozitivă.

În *Convența europeană privind drepturile omului* este stipulată libertatea cuvântului, dar și a religiei, libertatea de a publica, libertatea de asociere, excluderea autoînvinuirii impuse, a percheziției sau detenției arbitrare și a pedepselor crude sau neobișnuite, dreptul la tratament egal conform legilor și la proceduri juridice echitabile pentru impunerea unor sancțiuni sau acordarea unor beneficii legale. România a armonizat legislația în direcția *Convenției europene*, dar din păcate mai sunt neajunsuri în aplicarea practică a acestora, inclusiv continuarea armonizării legislației noastre cu cea europeană. Ar fi necesar să adoptăm și noi o *Cartă a Drepturilor* care v-a poseda mai multă autoritate decât legislațiile obișnuite. Aceasta este pur și simplu o formă rezonabilă de cumpănare colectivă pe care chiar și românii cu opinia lor majoritară privind problemele care îi interesează în cea mai mare măsură o pot sprijini fără rezerve. Se spune în popor că toleranța se află în distanța dintre obrazul meu și obrazul vecinului. Nici Legea nici organele coercitive nu fac pe oameni să se înțeleagă, să fie toleranți, să fie solidari unii cu alții, ci numai înțelepciunea și cumpătarea. Pentru liniștea noastră, creativă, a poporului, e necesar să iertăm greșelile trecutului și chiar ale prezentului. Dacă menținem răzbunarea pentru nu știu ce eveniment din istoria comună a neamurilor noastre de pe teritoriul țării ne facem egali cu „adversarul”, dar iertându-l ne arătăm superior lui. În comunitatea în care trăim dacă ne ocupăm prea mult de defectele etniei de alături n-avem timp să le îndreptăm pe ale noastre. Cu cât comunitatea în care trăim este mai democratică, solidară și tolerantă cu atât mediul din România este mai ospitalier pentru investitorii străini.

Toleranța și solidaritatea ca elemente principale a instalării democrației nu trebuie să fie precedată de existența unor adepți autentici ai democrației. Întrucât constituie un mijloc de facilitare a unei coexistențe care altfel este greu de menținut, normale democrației pot fi îmbrățișate pur și simplu ca expedient necesar. Politologul Andrew Janos spunea că noile regimuri internaționale pot contribui la ocrotirea sistemelor democratice din Estul Europei și fragile împotriva efectelor intemperiilor economice (vezi criza de acum) și politice internaționale și la ferirea lor de capcanele înapoierii. Așa s-au petrecut lucrurile în Europa Occidentală în perioada postbelică și în sudul Europei în anii '80. Dacă este plasată în contextul de ansamblu al

Europei, s-ar putea ca noua cultură civică a Europei Răsăritene să elimine chiar amenințarea naționalismului șovin, care altminteri ar putea fi aprins de conflictele politice pe care le zămislește înapoierea.

În demersul nostru de armonizarea deosebirilor dintre noi și etniile conlocuitoare trebuie să ținem seama și de aceste apofteeme :Dacă s-ar clădi CASA SOLIDARITĂȚII ȘI TOLERANȚEI, cea mai mare încăpere ar fi SALA DE AȘTEPTARE. În comunitate nu ar trebui să fie ca la balul mascat;când toată lumea își scoate masca, se pierde toleranța și solidaritatea. Cu banii poți cumpăra o locuință, chiar un oraș, dar nu poți cumpăra armonia și toleranța comunității. Cu bani poți cumpăra o carte, un spectacol a unor etnii, dar nu poți cumpăra *cultura* acesteia.

Școlile trebuie să păstreze un echilibru între cerințele individului și cele ale totalității indivizilor. Este important să fie perpetuată o conștiință a comunității naționale-o societate și o cultură care definesc identitatea tuturor cetățenilor.

În școli și facultățile de la noi , tinerii ar trebui să învețe că pluralismul cultural este una dintre normele unei societăți libere, că deosebirile dintre categoriile etnice constituie o resursă națională, mai curând decât o problemă care se cere rezolvată. O caracteristică distinctivă a României este faptul că cultura ei este rezultatul interacțiunii istorice dintre subculturile care conviețuiesc pe teritoriul nostru.

O populație cu mai multe etnii posedă căi diferite de abordare a problemelor și de exploatare a șanselor, un mozaic bogat de talente și strategii de adaptare , de promovare și o gamă amplă de moduri de a comunica și a intra în interacțiune cu restul lumii.

POEZII

Singurătatea poetului de cursă lungă

Cad ceruri peste alte ceruri în stele stinse de mult
zgura rămasă mocnește lumină-n adâncuri,
stau pe-o piatră de gând și ascult
tăcerea din versuri,
doar greierii țuruind în urechi
coboară poteci printre rime
perechi
pentru despărțirea imaginată de noi
care niciodată n-a avut loc,
ne mai unesc șopârle și șoșonii udați de ploi
ce suflă alizee albastre în fluiere de soc.

Cale lungă are poetul pe lumină
călcând
cu călcâiele bătătorite de dor de ducă
purtând la tâmpile câte-o vină în apus
ce-o duce și acum în gând acolo Sus
și-n mână cu o floare ce se usucă.

Cale lungă are Poetul călcând pe tăcerea ce vine
sorbind mierea cuvântului din țâța unei albine.

Poezia

Poezia se întrupează când soarele
și Hades se ating până și-n vis-
spune Odysseas Elytis,
atunci în amiaza susținută de cariatidele pădurii, marele
cer încălțat cu pielea picioarelor mele
mă primește rătăcind printre stele
și ars de dor,
îmi pune aripi , și zbor
cu sufletul meu ancestral
și călător
când sub șa mi-a murit și ultimul cal.
Iar strugurii sunt sâni în via
din care mulg lapte pentru zei.
Aceasta este Poezia
din care te invit, cititorule, să bei.

Poetul

S-a întors poetul în satul natal
Cu toate păsările lui zburătoare
Același râu îi aduce la mal
Amintiri din clipe arzătoare.

S-a întors poetul pe strada copilăriei
Și e o altă adresă pe casa lui
Bronzul toamnei sună în frunza viei
Și galbenul scrisorilor a trecut în gutui.

. . . Ceața timpului, val după val,
peste nuci încet se lasă,
prin inimile oamenilor din satul natal
trece poetul, amintire, spre casă. . .

Poeții nu mor niciodată

Poeții nu mor niciodată, ei doar
își odihnesc zborul
între clipa ce vine și visul cea fost
potolind focul din oase și luna
cu dorul,
arzând întotdeauna
cu rost.

Poeții nu mor niciodată, se-ntorc în cuvinte
eterne vorbe încolțite-n brazdă
în frunze, flori și în întoarceri din cele sfinte
sau în zborul păsărilor ce torc la stână
cântece pregătite să fie gazdă
în care intrăm cu ei de mână.

Poeții nu mor niciodată ei vin
coborând treptat în noi pe frânghii de lumină,
de apă și iz de pelin
ne iau de pe umeri tristețea, ne-nveșnesc tulpină
și ne pun aripi de înger, în abis
nu mor niciodată, dar niciodată
doar urcă în vis.

Poeții nu mor niciodată, doar ies
din auz, cum ai privii
printr-un ocean întors,
sau alunecă în simțuri cum noaptea unei ciocârlii
aureolează cu stele un șes,
ei au în vene al patruilea simț,
metafora din sânge a unui prinț.

Poeții nu mor niciodată, și doar
își odihnesc zborul
între clipa ce vine și visul amar
potolind focul din case și luna
cu dorul , arzând întotdeauna
cu rost.

Gara poezilor

Noaptea mă buzunărește prin locuri
unde nici iarba nu crește
și vorba ce-o spunem prin docuri
că de la coadă se curăță un pește
e un adevăr la baza căruia sap
să înțeleg că peștele se-mpute de la cap.

Luna, monedă ruginită se strecoară

în portofelul meu îngăurit
de zornăie lumina într-o gară
unde trenul, încă n-a sosit
nerăbdător o iau cu halta înainte
pe miriștea de cuvinte.

A rămas trenul în câmpie,
gara abandonată în poezie,
de atunci cu peronul mă tot duc
bănuțul lunii să-l apuc
când prin noaptea buzunărită de scaieți
trece un tren de cuvinte cu poeți.

Luna îmi îndeasă bănuți de lucie
În buzunarul umflat de sărăcie.

Iar umblă verbul prin fraze, descălțat,
Când trag gara după mine pe uscat.

Evadare din imponderabilitate

Aer, pădure, molecule
și cântec de păsări, ziua făcută mănușă
pe mâna întâmplării de ieri, instrumente
pentru repararea cântecului blocat în gușă.

Inponderabilitatea a pus stăpânire pe noi,
Levităm cu calculatorul atârnat de piept,
când atomii evadau din ploi,
gândul parcă judecă mai drept

Încercăm să supunem fapta neîmpăcată
cu lanțul trofic din universul ce ne apasă,
evadarea e o implozie controlată
în regăsirea sub pielea noastră, acasă. . .

Diligența din Țara Albastră

Juca aerul în cuptorul zilei
în orele din care caii
rumegau așteptare...
Cerul coborâse pe crupele a opt bidivii
trăgând diligența prințului cu mâna de culoarea aerului.

Nimeni nu-l cunoaște, dar îl știm
că vine din Țara Albastră
unde nu am fost nici în vise-

Picioarele nu călcase niciunde
pe pământul înierbat cu idei.

Diligența trece prin mine,
prin următorul, următorul...

Așa până la ultimul om,
până la ultimul copil,
până la ultimul nou născut,
până la ovul,
până în miezul dragostei noastre...

Autobiografie

M-am născut pe strada anului 1942,
bombardată de oameni cu ochii roșii,
îmbrăcați în verde
când vara scotea la porți moșii,
aruncându-și mantaua soldățească și ploii
luna iunie aducea în ferestre visele femeilor
și dor,
mergând nicăieri, așteptând în pridvor...

Mama mi-a pus în straiță în loc de pâine
visul zilei de mâine,
pe care l-am trăit într-o singură noapte
când ursitoarele jucau pe un lătrat de câine
pe strada unde școala intrase în vacanță
și paznicul please cu cartela
după pâine
legând poarta cu o speranță...

jucării confecționam din zdrențe de vise,
ciorapul piciorului desculț îl făceam minge,
în curtea școlii cădeau iubiri ucise,
pe dealuri contempla sania
cum în sufletele noastre ninge
cu cântece rusești Tania.

Însemnare din “jurnal “

Ziua toată intră-n într-un stilou
Cerneală pentru însemnările de azi,
Scriu pe cerul desfășurat de pe rulou
Până când soarele apune printre brazi.

Așa scriu jurnalul de ani de zile,
Cerneală ajunge pentru a se rescrie ziua
Și cerul are destule file,
Dar inima cât o să mai bată? Piuu...

Adevărul din proverbe

Roua osia dimineții o unge
“Cine se scoală de dimineață
departe ajunge! “
Aud un zgomot precum o piuă,
Deschid fereastra; se crăpa de ziuă!
Am întins mâna după ceas, fără cuvinte,
Nu l-am găsit; o luase înainte!
M-am îmbrăcat, încerc pălăriile pe rând
Și nu mă încap; mă sculasem cu noaptea în cap!

În mina de aur lucrez
Cioplesc în cuvânt
Lămpaș, lumină, soartă,
Crez!

Munții noștri aur poartă,
Poetii nu cerșesc din poartă
în poartă!
Tânjesc după soare
și mor în picioare.

Aripa de guguștuc

Pașii îmi aleargă pe ulița aburului de toamnă,
Tăcere, nu se aude pe nicăieri
sorbitul paharului întins de-o Doamnă,
sunt împins ca o remorcă cu proțapul frânt
în accidentul pe autostrada numelui de ieri.

Azi sunt altul , nu mă salută cunoscutul,
Își aduce aminte după plecare,
Eu nu l-am văzut , mi-am luat scutul
să mă apăr de anonima lui cărare
ce n-o recunoaște chiar nici lutul.

Pe creanga bătrânului de nuc
mai cântă –n toamnă un guguștuc.

Desenul de sare

În ziua aceasta m-a albit furtuna
Ce-și trimite țestoasele sub uși,
Se holba din nori la mine luna
Desenînd pe podele din sare păpuși.

Din nu știu ce clipe înalte și multe
Te-ai desprins din sarea albă pe podea
Te simt femeie cu dorințe oculte
Plângând cu lumină pe inima mea.

Mă simt aici ca un Făt-Frumos
Ce-și arde briza sărutului pe buze,
Vapoarele-mi stârnesc un cântec duios
Când femeile-mi sunt, pe mări, călăuze.

Diligența din Țara Albastră

Juca aerul în cuptorul zilei
în orele din care caii
rumegau așteptare...
Cerul coborâse pe crupele a opt bidivii
trăgând diligența prințului cu mâna de culoarea aerului.

Nimeni nu-l cunoaște, dar îl știm
că vine din Țara Albastră
unde nu am fost nici în vise-
Picioarele nu călcase niciunde
pe pământul înierbat cu idei.

Diligența trece prin mine,
prin următorul, următorul...

Așa până la ultimul om,
până la ultimul copil,
până la ultimul nou născut,
până la ovul,
până în miezul dragostei noastre...

Din stampe, Clujul...

Din stampe Clujul s-arată privirii mele
Cu istoria vibrând în ziduri milenare,
Când în creneluri se-ntorc luciri de stele
Din cronici Corvinii croiesc spre noi cărare.

Aici memoria e-un cer spuzit cu zări
Și tinerețea își împrumută visele din lună;
Cum zilele-s nunți de întâmplări
Și sufletul mai pune iubirii cunună.

Din orizont Feleacul aici face zăpadă
Și versul dimineața încolțește în cuvânt,
Iar zestrea memoriei din ladă
îngerii o poartă bătătorind cărări pe vânt.

Oamenii pregătesc din înțelesuri o stea de veste
Pe străzi luminoase cu capătu-n strămoși,
Iar noi mai spunem tăcând orașului poveste
Eliberând eroii din anii neguroși.

Tinerețea învață înțelepciunea omului frumos
Și Someșul toarce lumină în turbine,
Lumea noastră plutește de pe corabia de os
pe marea speranței spre vremea ce vine.

Dangănul clopotelor în bronz colorează
Sfinții din Catedrale împărtășiți cu lumină,
Soarele se odihnește pe cruci în amiază
Când își caută în aurul lor ziua o vină.

Orașul cu pași vioi aleargă către sine,
Studentii scriu versuri pe genunchi de fete
De nu știu, seara, din ce minune vine
Izvorul, pe Cetățuie, plămădit din lut și sete.

Ridică Clujul ochii către pădurile din jur
Și cerul aprinde către noi tăceri de curcubeie
Când între răsăritul de catifea și apusul dur
Dumnezeu e pentru noi ultima idee.

Cetatea iese din trecut și pleacă la plimbare
Cu tinerețea la braț pe bulevard,
Sângele istoriei se întoarce-n rană și nu doare,
A rămas la butoniera hainei flori ce ard.

Din stampe Clujul s-arată Europei și privirii mele
Cu istoria vibrând în cetatea ce suie
Spre înaltul memoriei cu luciri de stele
Când din cronici Corvinul se-nveșnicește statuie .

Doamna cu pălărie

Doamna cu pălărie deschide dimineața,
ușa spre sala de concert a cucului
cu cheia zilei de ieri, viața
abia începe sub umbra nucului.

Bătrân este mileniu, îndrăgostită Doamna,
Pălăria și-o pune deceniu culcat pe-o ureche,
Încă, prin vii n-a coborât toamna
și palmele mele strâng sâni nepereche.

Pe ulița mea mai trece Doamna cu pălărie,
Noaptea îi simt respirația în această poezie.

Eu și guguștucul

Numai eu și guguștucul cântăm de dimineață,
Eu pe pagina albă de vibrează până-n rimă
El pe o creangă a bobotezii de îngheață
Notele muzicale, țurțuroi, pe-o știmă.

Numai eu vers de cântec și descântec
El pasăre vorbitoare de văzduh,
Rege nenăscut din pântec
Eu ce-l așez în sunet duh.

Preotul cuvintelor

Ecoul îmi repetă spre seara cu verbe arzând în stele:
Ești preotul cuvintelor unse cu dulceața mierii,
Eu scriam aranjându-le în logica înțelesurilor mele;
Un dialog de respirații în lumea intrată-n simbolul serii.

Verbul cadea în unghi ascuțit ce nu vrea urechea să audă
De-aceea împărtășam cuvintele cu bucuria înțelesului târziu
Pe când văzul cu atâta lumină în adjective asudă
Lacrimi în lumea pasageră cu viscoliri în ce este viu.

Îmi repetă ecoul: ești preotul cuvântului scris,
Pe când eu cu substantive mă spăl de vedenii în vis.

Urcare în metafizic

Era vremea viermilor de mătase și frunze
dispăreau în implozii pe crengile zilei,
o luasem pe sub scoarța pământului după muze
trăind din ce pusese natura în cutia milei.

Din când în când îmi toceam coatele urcând
în rădăcini și mai departe în crengi,
eram un miriapod viermuind în gând
și-n frunzele unei păduri întregi.

Uneori mă strecuram în păsări și-n zbor,
eram fluture vânat de cântec și culoare,
câte odată mă cuprindea vâscoza unui dor
și mă urcam prin rădăcini spre soare.

Oceanul de aer și lumină m-a cuprins
precum apa unde peștii presimt furtuna,
când eu de scoarța Terrei învins
mă simt fluture sau om , îmi e tot una. . .

Văzul din urechea dreaptă

Înserarea în vârful picioarelor merge
Să nu o audă ochiul cerului adormit,
Doar un fluture de orizont își șterge
Aripile albe așezat pe un pisc de granit.

O biserică e tot ce auzul vede
În care sufletul zilei slujește mereu,
Imnul înălțat cerului în ochi se pierde
Când eu mă simt un semizeu.

Auzul imaginea toată a văii o cuprinde,
Urechea vede razele soarelui pieziș,
Ochiul sonata ierbii o surprinde
Cum se strecoară în caiet pe furiș.

CUPRINS

OPERA ANGAJEAZĂ O CONȘTIINȚĂ, DAR NU SE CONFUNDĂ CU EA	2
„CAVALERUL NEBUNIEI” STRĂBATE LITERATURA EUROPEI	4
Anuarul filialei Banat al Ligii Scriitorilor Români-oglinda unei activități dăruită culturii române	6
Emil Istocescu - “Publicistică literară și social-culturală “	7
Toleranța deosebirilor baza constituiri solidarității.....	12
Singurătatea poetului de cursă lungă	15
Poezia	16
Poetul	16
Poeții nu mor niciodată	17
Gara poezilor.....	17
Evadare din imponderabilitate	18
Diligența din Țara Albastră	18
Autobiografie	19
Însemnare din “jurnal “	19
Adevărul din proverbe	20
Aripa de gustuc.....	20
Desenul de sare	21
Diligența din Țara Albastră	21
Din stampe, Clujul... ..	22
Doamna cu pălărie.....	23
Eu și gustucul.....	23
Preotul cuvintelor	23
Urcare în metafizic	24
Văzul din urechea dreaptă	24
CUPRINS	25